

Vignetten van zelfbewustzijn

Vlak voor het ontwaken, net onder het oppervlak van bewustzijn, raakt de remslaap in een slip. Het verhaal waar je je later nog maar flarden van herinnert, stukt en de laatste scène belandt in de repeteerstand. Hij wordt herhaald en herhaald, in steeds hogere resolutie en steeds compactere vorm totdat slechts één beeld over blijft. Het is alsof je naar een film op ouderwets celluloid zit te kijken en de spoel vastloopt in de ratelende projector. Op het scherm stolt dat ene beeld totdat er een gat in brandt. Dan word je wakker.

Dat soort ‘doorbrandmomenten’ staan centraal in het nieuwe werk van Levi van Veluw. In een geval zit je aan tafel omringd door mensen, familie tijdens het zondagavond diner of misschien kerst, en is iedereen stilgevallen en staart je aan. In een andere scène wijkt een mensenmassa uiteen maar weet je niet of dat uit ontzag, angst of afgrijzen is. Net zo min is bij de worsteling in een derde werk duidelijk wat de reden is voor de vechtpartij of wie er wint – alleen dat je niet zomaar ontkomt aan de handen noch de blikken van je tegenstanders.

Bij deze wandsculpturen kijk je door de ogen van het centrale personage. Je wordt actief de voorstelling ingetrokken en tot brandpunt verheven. Je bent medeplichtig of - meer nog – dader, maar wat de daad was weet je niet. De borende blikken suggereren een overtreding en schuld. Ze roepen gevoelens op van schaamte en gêne, maar ook van opstandigheid en verzet. Die emoties worden versterkt doordat niet alleen anderen naar je kijken maar je op een bepaalde manier ook van buitenaf naar jezelf kijkt. Het is de vervreemding van dromen waarin je zwevend boven je lichaam je eigen acties beziet.

De beeldtaal van dit werk verschilt sterk van de formalistische abstractie die Van Veluw de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en geperfectioneerd. In zijn zoektocht naar iets nieuws wist de kunstenaar intuïtief dat dat moest voortbouwen op iets uit het verleden. Dus omarmde hij zijn herinneringen en maakte ze tot onderwerp. Niet als autobiografisch narratief, maar als vluchtige flarden verleden die Van Veluw indikt tot een universeel herkenbare voorstelling. Het gaat niet om specifieke ‘doorbrandmomenten’ maar om de versmelting van meerdere herinneringen, het indikken dat ons dichtert bij de essentie brengt en de verbasterende vervorming die onvermijdelijk optreedt met het verstrijken van de tijd.

De rechte lijnen die in zijn recente werk structuur boden, zijn nu lossere en meer organisch geworden. De gebogen en geschilderde latjes zetten als een soort hoogtelijnen een tekening neer. Die is voor het eerst in lange tijd weer figuratief en werd naarmate de serie zich ontwikkelde steeds gedetailleerder. Het allereerste zelfportret is nog redelijk expressie loos, maar de koppen kregen gaandeweg ogen en later zelfs irissen.

Bezien van de zijkant valt vooral de materialiteit van de lijnen op, landschappen in fluwelig blauw of mossig groen die uitnodigen tot aanraking. Maar wie langs de wandsculpturen heen loopt ziet de voorstelling verschijnen, een lijntekening gemaakt door een seismograaf van de emotionele huishouding. Het is een spervuur aan blikken, grimassen en non-verbale communicatie die veel suggereert maar nog meer ongewis laat. Bij iedere stap vallen de schaduwen anders en verandert de voorstelling.

Naast de wandsculpturen heeft Van Veluw ook nog een ruimtelijke installatie met film gemaakt. Die bestaat uit een ronde ruimte die door spiegels op de vloer tot in het oneindige wordt verlengd maar ook aanvoelt als een gevangenis zonder uitweg. Dit zou een opslagkast,

kleikamer of atelier kunnen zijn, maar even goed de binnenkant van een kunstenaarsbrein. Het omringende grid in de bollende wand bevat hoofden. Om precies te zijn: afgietsels van de kunstenaar zelf van dertien jaar geleden. Door de ruwe afwerking in gips ogen ze als oude bustes van Romeinse keizers, die na archeologische opgravingen op de planken van een museumdepot terecht zijn gekomen.

In de film zien we de kunstenaar met neurotische energie steeds weer een nieuwe kop kleien. Als in een koortsdroom probeert hij alle planken in de kast te vullen, een streven waar hij nooit in slaagt. Hij zit gevangen in de obsessieve herhaling van zijn scheppingsdrang.

Het reproduceren van zijn eigen beeltenis is een zoektocht naar de eeuwige jeugd of een grootheidswaanzinnig streven naar onsterfelijkheid – een ambitie die ten grondslag ligt aan ieder kunstenaarschap. Om dat te bereiken is de maker aangewezen op de inhoud van zijn eigen hoofd. Telkens weer moet hij onderduiken in zijn brein om observaties, interpretaties en herinneringen te kneden en van de abstracties iets concreets te maken. Hij keert het binnenste naar buiten en legt zijn eigen blik onder het vergrootglas. Allemaal in de hoop tot een betere, meer precieze versie van zijn droom te komen.

Edo Dijksterhuis, december 2022 Amsterdam